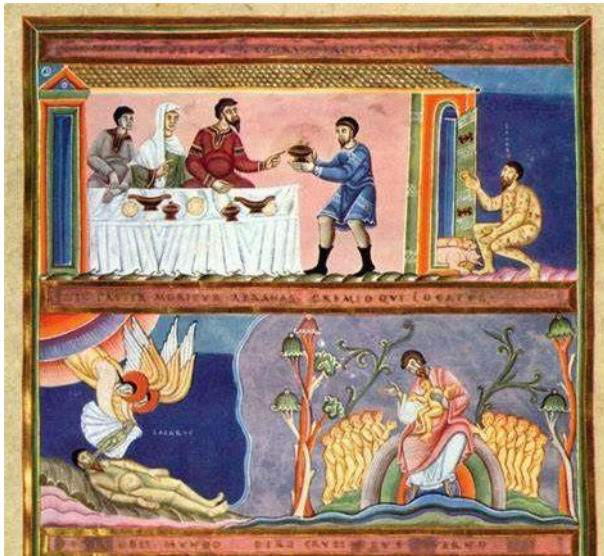

DE RIJKE MAN EN LAZARUS

'Er was eens een rijke man ...'. Zo begint een van de mooiste verhalen van Jezus uit het evangelie van Lucas (16: 19-31). Deze rijke man droeg de duurste kleren en vierde elke dag feest met zijn vrienden. Aan de poort voor zijn huis lag een bedelaar, Lazarus, overdekt met zweren. Hij hoopte zijn honger te stillen met de kruimels die van de tafel van de rijke afvielen, maar er kwamen alleen honden op hem af die zijn wonden likten. Beide stierven. De rijke stierf en werd begraven, terwijl Lazarus weggedragen werd om aan Abrahams boezem te rusten. De rijke man werd hevig gekweld in het

dodenrijk (Hades). Hij smeekte Abraham om Lazarus naar hem toe te zenden voor een druppel water om zijn tong te verkoelen. Maar Abraham vertelde hem dat hij zijn deel van het goede al tijdens zijn leven had ontvangen en nu pijn leed, terwijl Lazarus niets dan ongeluk had gekend en nu troost vond. Bovendien lag er een wijde kloof tussen hen, die niet overbrugd kon worden. De rijke smeekte Abraham opnieuw om Lazarus naar zijn vijf nog levende broers te sturen om hen te waarschuwen zich tijdig te bekeren. Abraham zei dat zij Mozes en de profeten hadden om naar te luisteren. Maar de rijke stond erop dat een waarschuwing van iemand uit de doden hen misschien zou overtuigen. Maar Abraham zei: 'Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat'.

Het eerste deel van dit verhaal (een parabel) speelt zich op aarde af. De levens van de rijke en de arme zijn volkomen gescheiden. De rijke gebruikt zijn rijkdom om te pronken. Naast geld bezit hij een groot landhuis en een park met een poort om zijn bezit te beschermen. Aan zijn poort ligt de bedelaar Lazarus, ziek, kreupel, hongerig en overdekt met zweren waaraan honden komen likken. Opvallend is dat de rijke man geen naam heeft en Lazarus wel (= God helpt). De rijke is niet waard om genoemd te worden. Hij wordt naamloos begraven. Hoe de rijke zijn rijkdom verwierf wordt niet verteld. Ook niet waardoor Lazarus in zijn ellendige toestand is geraakt. Ze vertegenwoordigen de klasse: rijk tegenover arm.

De dood van de rijke man en Lazarus vormen een keerpunt in het verhaal. Het tweede deel laat zien welke invloed het geleefde leven op aarde heeft op het leven na de dood, in het hiernamaals. De rijke man wordt gefolterd om zijn daden in de onderwereld. Hier kent hij Lazarus wel en noemt zijn naam. Op aarde heeft hij hem totaal genegeerd ook al lag hij aan zijn poort. Als hij één keer door zijn poort was gegaan en zich had bekommerd om het lot van Lazarus, dan werd hij nu niet gefolterd in de Hades. Zelfs hier spreekt hij Lazarus niet direct aan. Hij richt zijn smeekbeden tot Abraham en vraagt hem om Lazarus naar hem toe te sturen met een beetje water. Ook nu wil hij de lakens uitdelen. Hij vindt dat hij óók een

kind van Abraham is, vandaar dat Abraham hem aanspreekt met 'kind'. Nadat zijn verzoek is afgewezen, vanwege een onoverbrugbare kloof, vraagt de rijke man om Lazarus naar zijn broers op aarde te sturen om hen te waarschuwen voor het noodlot dat hen te wachten staat. Op alle smeebeden volgt steeds een ontkennend antwoord van Abraham: 'de broers hebben voldoende gelegenheid gehad om te luisteren naar Mozes en de profeten; nu is het te laat'.

Het verhaal van Jezus bevat drie tegenstellingen: de rijke zonder naam – Lazarus met naam; de rijke binnen de poort – Lazarus buiten de poort; de rijke beneden de kloof in de foltering van de Hades – Lazarus boven de kloof in de troost en bescherming van Abraham. Rijkdom op zich is niet slecht. Het gaat erom hoe men met die rijkdom omgaat: alles voor zichzelf houden of niet. Abraham was ook rijk, maar hij was gastvrij, nederig, gezegend en Godgelovig. God is de arme goedgezind: 'Als hij Mij om hulp smeekt, zal Ik naar hem luisteren, want Ik ben een genadige God' (Exod. 22: 26).

Onder de toehoorders van Jezus bevonden zich ook Farizeeën. Hij zei tegen hen: 'Julie kunnen niet God dienen én de mammon' (geld, bezit, macht). De Farizeeën, die geldzuchtig waren, hoorden dit aan en ze 'haalden honend hun neus voor Hem op (Lc. 16: 14).

De achtergrond van de parabel is ook belangrijk. In de eerste eeuw waarin Jezus leefde, heerste grote armoede. Er bestond een grote kloof tussen de stedelijke elite en de bewoners van het platteland met zijn boeren, vissers en handwerklieden. De hoge belastingen die geheven werden ten gunste van de elite dienden door de plattelanders te worden opgebracht. De rijke man in het verhaal symboliseerde de rijken uit de stedelijke elite. Mensen in deze klasse gingen alleen met elkaar om en hadden nauwelijks contact met hen die niet tot deze klasse behoorden. In de parabel komt Jezus op voor de misdeelden en uitgestotenen. Het verhaal is al in het vroege Christendom gebruikt om rijken te vermanen nederig en gul te zijn. Bisschop Augustinus preekte hier graag over.

Ook wij zijn door een rapport van Oxfam Novib (2023) gewezen op de toenemende ongelijkheid wereldwijd. Bijna twee derde van het geld gaat naar de rijkste 1 procent van de wereld; de armste 90% krijgt een aanzienlijk kleiner stuk van de taart: 10%. Ook in Nederland wordt de kloof tussen rijk en arm steeds groter. Voor deze ongelijkheid houdt de parabel ons een spiegel voor: troost voor de arme die lijdt in dit leven en een waarschuwing voor de rijke die faalt in zijn zorg voor de armen. Hoop en waarschuwing: Hij die goed doet op aarde, hem wordt goed gedaan in het hiernamaals, hij die slecht doet ontvangt slechtheid.

Foto: De rijke man en Lazarus: Detail uit *Liber aureus Epternacensis* (11^e eeuw)

SV

In: *Rondom Johannes*, jgr. 9, nr. 4, Zomer 2023

Literatuur

- Bauckham, R. (1991). The rich man and Lazarus: The parable and the parallels. *New Testament Studies*, 37(2), 225-246.
- Berchie, D. & Dakio, S. (2015). Luke 16: 19-31: Intermediate state of the soul. *Philosophy Study*, 5(2), 107-119.
- Bredenhof, R. (2020). Looking for Lazarus: Assigning meaning to the poor man in Luke 16. 19-31. *New Testament Studies*, 66, 51-67.
- Christian, E. (2018). The rich man and Lazarus, Abraham's bosom and the Biblical penalty karet ("cut off"). *Journal of the Evangelical Theological Society*, 61(3), 513-523.
- Dunn, G. D. (2021). Augustine on the rich man and Lazarus (Lk 16: 19-31). *Augustinianum* 61(1), 153-180.
- Green, J. B. (1997). *The Gospel of Luke*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids MI: Eerdmans Publishing Company.
- Hatcher, K. M. (2012). In gold we trust: The parable of the rich man and Lazarus (Luke 16: 19-31); *Review and Expositor*, 109(2), 277-283.
- Gowler, D. B. (2005). 'At his gate lay a poor man': A dialogic reading of Luke 16: 19-31. *Perspectives in Religious Studies*, 32, 249-265.
- Howard, P. (2020). The language of dives and Lazarus: Preaching generosity and almsgiving in Renaissance Florence. *I Tatto Studies in the Italian Renaissance*, 23(1), 33-51.
www.academia.edu
- Jeremias, J. (1972). *The parables of Jesus* (2nd. rev. ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Knight, G. W. (1997). Luke: 16: 19-31: The rich man and Lazarus. *Review and Expositor*, 94, 277-283.
- Lehtipuu, O. (2007). *The afterlife imagery in Luke's story of the rich man and Lazarus*. Leiden: Brill.
- Lehtipuu, O-I, E. (2017). Lazarus and dives: Christianity. In C. Helmer et al. (Eds.), *Encyclopedia of the Bible and its reception*, 15, 1090-1092. Berlin: de Gruyter.
<http://hdl.handle.net/10138/310924/>
- Rossel, W. (1985). *Zonder parabels sprak Hij niet*. Antwerpen: Patmos.
- Snodgrass, K. R. (2008). *Stories with intent: A comprehensive guide to the parables of Jesus*. Michigan MI: Eerdmans Publishing Company.
- Somov, A. & V. Voinov (2017). "Abraham's bosom" (Luke 16: 22-23) as a key metaphor in the overall composition of the parable of the rich man and Lazarus. *Catholic Biblical Quarterly*, 79(4), 615-633.
- Stigall, J. J. (2012). *Reading the parable of the rich man and Lazarus (Luke 16: 19-31) as the authorial audience*. Doctoral dissertation, Department of Religion, Baylor University.
- Stigall, J. (2015). "They have Moses and the Prophets": The enduring demand of the law and prophets in the parable of the rich man and Lazarus. *Review and Expositor*, 112(4), 542-554.